

COWORKING – NOWA FORMA PRACY W GOSPODARCE CYFROWEJ

Jacek BENDKOWSKI

Politechnika Śląska, Wydział Organizacji i Zarządzania, Instytut Zarządzania, Administracji i Logistyki;
jacek.bendkowski@polsl.pl

Streszczenie. Postępująca cyfryzacja gospodarki doprowadziła do znacznych zmian w funkcjonowaniu przedsiębiorstw i powstania nowych, elastycznych form pracy, takich jak praca tymczasowa, telepraca, czy coworking. Niniejszy artykuł stanowi próbę usystematyzowania istniejącej wiedzy na temat coworkingu. Chodzi w szczególności o odpowiedź na pytania: Czym jest coworking? Jaka jest jego istota? Co wyróżnia coworking spośród innych nowych, elastycznych form pracy?

Słowa kluczowe: cyfryzacja gospodarki, nowe formy pracy, coworking, współpraca, rozwój i transfer wiedzy.

COWORKING – A NEW FORM OF WORK IN THE DIGITAL ECONOMY

Abstract: The ongoing digitalisation of the economy has revolutionised the way how the enterprises operate. As a result new, flexible forms of work, such as contingent work, telework or coworking have emerged. The aim of this paper is to systematize the existing knowledge about coworking. In particular, by answering the following questions: What is coworking? What is its essence? What distinguishes coworking from other new, flexible forms of work?

Keywords: digital economy, new forms of work, coworking, collaboration, knowledge creation and transfer.

1. Wstęp

Postępująca cyfryzacja gospodarki doprowadziła do znacznych zmian w funkcjonowaniu przedsiębiorstw i powstania nowych, elastycznych form pracy, takich jak praca tymczasowa, czy telepraca. W Stanach Zjednoczonych pracownicy tymczasowi i przedstawiciele wolnych

zawodów stanowią 35% ogółu zatrudnionych (53 mln pracujących)¹. Podobne zmiany w strukturze zatrudnienia nastąpiły w Unii Europejskiej, gdzie odsetek osób pracujących na własny rachunek wzrósł w latach 2008-2015 o 24% do 9,6 mln ogółu pracujących². Badania wskazują, że samozatrudnienie jest najszybciej rosnącym segmentem rynku pracy.

Na tempo zmian na rynku pracy wpływa rozwój technologii mobilnych w połączeniu z trendami na rynku pracy oraz zmianami kulturowymi. Badania pokazują, że wkraczające na rynek pracy pokolenie *Digital Natives* urodzonych w latach 1980-1990 uważa pracę na własny rachunek za bardzo interesującą i opłacalną finansowo opcję rozwoju zawodowego³. Dotyczy to w szczególności pracowników wiedzy, tj. specjalistów świadczących pracę bezpośrednio, takich jak: tłumacze, graficy, programiści itd., którym do pracy wystarczy jedynie laptop. Do usamodzielnienia się zachęca ich powszechna dostępność internetu oraz niskie koszty działalności. Istotną rolę odgrywa także motywacja jednostkowa: niezależność, autonomia działania oraz elastyczny czas pracy, dzięki czemu możliwe jest harmonijne łączenie pracy z życiem osobistym (Wittel, p. 54).

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie nowej, elastycznej formy pracy jaką jest coworking. Jest to stosunkowo nowy, słabo rozpoznany obszar badawczy. Cytowane w niniejszym opracowaniu źródła, w przeważającej mierze internetowe, dowodzą, że jak dotychczas coworking nie był przedmiotem systematycznych badań w kraju i zagranicą. Niniejszy artykuł stanowi próbę usystematyzowania istniejącej wiedzy na temat coworkingu przed podjęciem głównych badań empirycznych. Chodzi w szczególności o odpowiedź na pytania: Czym jest coworking? Jaka jest jego istota? Co wyróżnia coworking spośród innych nowych, elastycznych form pracy?

W języku polskim brakuje tłumaczenia angielskich terminów „*coworking*” i „*coworking space*” oznaczających – w zależności od kontekstu – (1) formę pracy, (2) środowisko pracy, (3) miejsce wykonywania pracy oraz (4) usługę polegającą na wynajmie współdzielonego miejsca pracy. W związku z tym w niniejszym artykule posłużono się ich następującymi polskimi odpowiednikami: biuro coworkingowe, przestrzeń coworkingowa, centrum coworkingowe, coworking, cowork. Określenia „*coworker*”, oznaczającego osobę wykonującą pracę coworkingową, zdecydowano się nie tłumaczyć i pozostawić w oryginalnym brzmieniu.

¹ <https://qz.com/472248/contingent-workers-now-make-up-34-of-the-us-labor-force>. Stan na 2014r.

² <https://www2.staffingindustry.com/eng/Editorial/Daily-News/EU-Number-of-freelancers-grows-by-24-in-7-years-38211>.

³ <https://benmatthews.com/freelance-statistics>.

2. Pojęcie i rozwój coworkingu

Coworking (*ang.* pracować razem) to nowa forma indywidualnej lub grupowej pracy w wynajętym pomieszczeniu, wykorzystywana głównie przez przedstawicieli wolnych zawodów (freelancerzy), pracowników zdalnych, specjalistów realizujących projekty na zlecenie, mikroprzedsiębiorców oraz osób prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą⁴. Termin ten został użyty po raz pierwszy w 1996r. przez Bernarda DeKovena na określenie nowego środowiska pracy, które w zamyśle miało likwidować hierarchiczne zależności charakterystyczne dla tradycyjnych organizacji i wspierać współpracę równych sobie jednostek realizujących własne projekty⁵. Pierwsza przestrzeń coworkingowa powstała w 2005r. w San Francisco z inicjatywy programisty Brada Neuberga jako alternatywa dla tradycyjnego środowiska pracy, które jego zdaniem, nie sprzyjało interakcjom społecznym, a przez to było bezproduktywne⁶. Cowork *Spiral Muse*, zwany także *Home of Well Being*⁷ był organizacją non-profit i oferował: 5-8 biurek na dwa dni w tygodniu, darmowe wifi, wspólne obiady, przerwę na medytację, masaż oraz wycieczki rowerowe. Biuro zamykano każdego dnia punktualnie o 17.45⁸.

Rozwój społeczno-gospodarczy i związane z nim zwiększające się zapotrzebowanie na usługi pracowników zdalnych i przedstawicieli wolnych zawodów spowodował nasilone zainteresowanie tą elastyczną formą pracy. Nowe biura coworkingowe zaczęły masowo powstawać w USA, RFN, Wlk. Brytanii, Kanadzie i Austrii, a następnie w innych krajach na całym świecie. Na ich potrzeby adaptowano często dawne budynki fabryczne znajdujące się na terenach poprzemysłowych, co miało również pewien wymiar symboliczny. Obecnie na świecie działa ok. 11 300 coworków, w których pracuje 835 000 osób⁹. Są to zarówno małe biura prowadzone przez podmioty prywatne, jak i sieciówki dysponujące wieloma pomieszczeniami. Zapewniają one miejsce przy biurku, dostęp do gniazdka elektrycznego i internetu 24 godziny na dobę siedem dni w tygodniu, a także dostęp do sali konferencyjnej, wspólnej kuchni i drukarki sieciowej¹⁰. Niektóre z nich oferują ponadto wirtualny adres, wirtualne biuro, dedykowany parking, dedykowane biurko (*dedicated desk*) lub pokój do pracy, biurko do pracy tymczasowej (*hotdesk*), a także specjalistyczne usługi (księgowe, bankowe). Wiele coworków organizuje imprezy integrujące, eventy promujące pomysły biznesowe, a także spotkania z potencjalnymi inwestorami. Skalowalność usług oferowanych

⁴ <http://wiki.coworking.org>.

⁵ <https://www.deepfun.com/the-coworking-connection>.

⁶ <http://wiki.coworking.org/w/page/68852527/History%20of%20Coworking%20-%20a%20timeline>.

⁷ W wolnym tłumaczeniu: dom szczęścia, zadowolenia – przyp. autora.

⁸ http://codinginparadise.org/ebooks/html/blog/start_of_coworking.html.

⁹ Dane za 2016 r. Deskmg 2016 Global Coworking Survey, <http://www.deskmag.com/en/coworking-statistics-all-results-of-the-global-coworking-survey-research-studies-948>.

¹⁰ Ibidem.

przez biura coworkingowe powoduje, że stały się one także atrakcyjną alternatywą dla młodych przedsiębiorców pracujących nad innowacyjnymi pomysłami biznesowymi.

Za pierwszy nieformalny polski cowork w Polsce uważa się powstały w 2007 r. trzyosobowy zespół tworzący *netguru.pl*¹¹. We wrześniu 2008r. zostaje otwarty *Coworking-Club* – prawdopodobnie pierwsze biuro coworkingowe w Warszawie, a w następnych latach *Cocobar* we Wrocławiu (luty 2009 r.), *biurco* w Warszawie (czerwiec 2009 r.), *Centrum Kreatywnej Współpracy* w Krakowie (wrzesień 2009 r.), *ParkIdea* w Poznaniu (styczeń 2010 r.). W połowie 2011 r. w Polsce działa co najmniej 10 biur coworkingowych¹². Obecnie w kraju funkcjonuje 195 coworków zlokalizowanych m. in. w galeriach handlowych, bankach i na dworcach kolejowych¹³.

Szybki rozwój coworkingu spowodował zainteresowanie tą elastyczną formą pracy ze strony środowiska biznesowego. Najbardziej znane próby wykorzystania coworkingu w biznesie to cowork *Modul 57* w Hanowerze założony i prowadzony przez największego europejskiego operatora turystycznego TUI, *Network Orange Coworking Space* w Toronto prowadzony przez ING Direct Bank oraz coworking *Workspring* w Chicago należący do producenta mebli biurowych Steelcase¹⁴. Stanowią one element nowego modelu biznesowego wymienionych przedsiębiorstw, w którym coworking pełni rolę interfejsu łączącego klientów z organizacją.

3. Istota i charakterystyka coworkingu

Poszczególne coworki różnią się od siebie pod względem wielkości, strategii działania i zakresu oferowanych usług. Ich charakter jest także często uzależniony od wizji założyciela lub aktualnego właściciela. Jednakże u podstaw każdego z nich leżą następujące podstawowe założenia (Schürmann, 2013, p. 32):

- współpraca (*ang.* collaboration),
- wspólnota (*ang.* community),
- zrównoważony rozwój (*ang.* sustainability),
- otwartość (*ang.* openness),
- dostępność (*ang.* accesibility).

Istotą coworku jest współpraca. Może ona dotyczyć zarówno pomocy w rozwiązaniu doraźnego problemu, jak i nawiązania trwałych relacji biznesowych. Specjaliści i freelancerzy są zainteresowani kontaktami z przedstawicielami innych profesji, ponieważ często natrafiają

¹¹ <http://blog.biurco.pl/2013/09/historia-coworkingu.html>.

¹² <https://www.infakt.pl/blog/coworking-w-polsce-2011>.

¹³ <http://www.coworkingpoland.pl/mapa-coworkingu-w-polsce>.

¹⁴ <http://www.deskmag.com/en/coworking-spaces-operated-by-corporations-765/2>.

na podobne problemy, z którymi można sobie łatwiej poradzić razem niż osobno. W rezultacie współdziałania powstaje wiedza, umożliwiająca rozwiązanie konkretnego problemu. Nasilona współpraca prowadzi do powstania wysokiego poziomu zaufania we wzajemnych relacjach.

Wspólnota dotyczy zrozumienia, że cowork to grupa podobnie myślących ludzi, z których każdy wnosi do wspólnoty określoną wartość, a w zamian czerpie korzyści wynikające z przynależności do niej. Wspólnota łączy się z określoną tożsamością wpływającą na wizerunek coworkerów, jako samodzielnych i niezależnych jednostek. Ponieważ coworkerów taktują się nawzajem jak równorzędni partnerzy, wspólnota stanowi pozbawiony konkurencji kontekst wymiany zarówno wiedzy jawnej jak i niejawnej oraz współdziałania.

Zrównoważony rozwój odnosi się do trwałości wspólnoty. Zależy ona od uwzględnienia interesów wszystkich jej członków i interesariuszy. Istotne znaczenie ma także podejście do korzystania z zasobów, co przejawia się m.in. prostym i funkcjonalnym wyposażeniem i wystrojem biur coworkingowych, a także swobodnym ubiorem i stylem bycia coworkerów. Praca jest dla nich ważnym elementem życia, ale nie stanowi jego istoty. W życiu liczy się ogólny stan zadowolenia (*ang.* well-being). Temu służy np. wyraźne oddzielenie życia prywatnego (dom) od pracy (cowork).

Otwartość to chęć dzielenia się informacjami i wiedzą z innymi, tolerancja i akceptacja dla innych coworkerów. Nie ma blokad informacyjnych, coworkerzy mogą liczyć na wsparcie werbalne od kolegów. Panuje atmosfera szczerości i prawdomówności, a wzajemne stosunki cechuje uczciwość i szacunek. Pytania nie pozostają bez odpowiedzi. Z odpowiedziami się nie zwleka i są one merytoryczne.

Zasada dostępności zakłada, że ta elastyczna forma pracy jest dostępna dla wszystkich zainteresowanych. Nie jest to w zamierzeniu elitarny klub przeznaczony dla wysoko opłacanych specjalistów. Oferowane usługi są jednakowo dostępne dla wszystkich coworkerów i podlegają indywidualnej konfiguracji.

Coworking stanowi kreatywne środowisko pracy pozwalające na maksymalizację efektów działań jednostek, u którego podstaw leży wspólnota celów i wartości oraz wysoki poziom zaufania we wzajemnych relacjach¹⁵. Coworkerzy traktują się nawzajem jak równorzędni partnerzy, którzy w wyniku współdziałania, działając bez presji konkurencyjnej, powiększają indywidualny kapitał ekonomiczny, społeczny i kulturowy w bardziej efektywny i skuteczny sposób, niż gdyby to robili samodzielnie w domu.

Przynależność do danej wspólnoty coworkingowej jest całkowicie dobrowolna. Podstawą współpracy jest zaufanie i wzajemna życzliwość. Relacje pomiędzy poszczególnymi coworkerami mogą mieć różną intensywność i przybrać różną formę. Charakteryzuje je:

¹⁵ <http://www.deskmag.com/en/coworking-library-studies-881>.

- dobrowolność w odniesieniu do nawiązywania i zakańczania relacji interpersonalnych,
- równość polegającą na tym, że każdy coworker posiada taką samą pozycję,
- brak zobowiązań w stosunku do innych coworkerów w imię zasady: dziel się tym, czym chcesz,
- wzajemność w relacjach z innymi coworkerami polegającą na tym, że każdy dobry uczynek i przysługa powinna być odwzajemniona.

Coworking opiera się na zasadzie wymiany własnych umiejętności i zapewnienia dostępu do własnej sieci społecznej w zamian za uzyskaną pomoc. Przy czym wymiana nie zawsze dotyczy tych samych dóbr i może być odroczone w czasie. Nie ma także ustalonej waluty wymiany. Bliskość kontaktów pomiędzy coworkerami warunkuje częstotliwość i efektywność procesów wymiany.

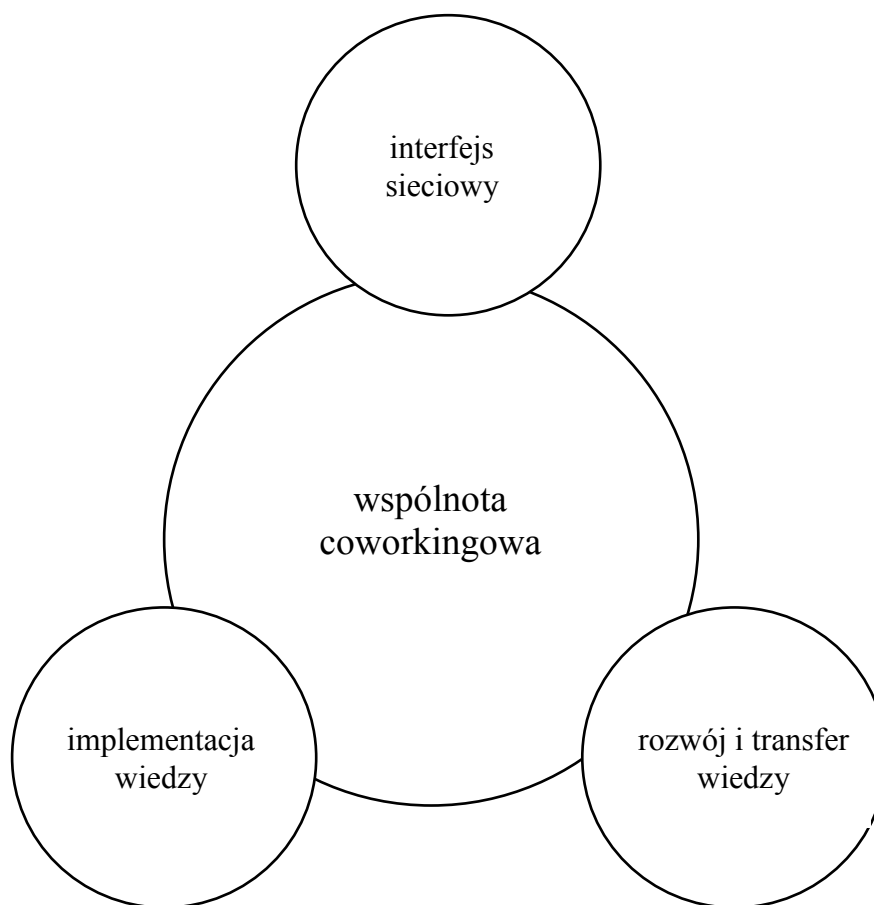
Przedstawione rozważania pokazały, że coworking to nie tylko współdzielone miejsce do pracy. Coworking to przede wszystkim wspólnota, środowisko społeczno-kulturowe, stanowiące podstawę interakcji jednostek. U jego podstaw leży wspólnota celów, wartości i kultury. To ona powoduje, że tego typu strukturę cechuje spójność, a poszczególne jej elementy są komplementarne względem siebie. Podstawą tych interakcji jest wiedza, a treścią – informacje.

4. Coworking jako interfejs sieciowy, rynek wymiany i implementacji wiedzy

Coworkerzy są jednocześnie członkami danej wspólnoty coworkingowej oraz aktorami swoich własnych zewnętrznych w stosunku do wspólnoty sieci społecznych. Tym samym stanowią oni łącznik pomiędzy różnymi sieciami, a coworker pełni rolę koncentratora sieciowego, swego rodzaju interfejsu umożliwiającego połączenie różnych sieci i wypełnienie luk strukturalnych (Burt, 1992). Zapewnia to coworkerom z jednej strony szeroki dostęp do zasobów różnych sieci, a z drugiej możliwość utrzymywania wielu relacji zarówno o silnym, jak i słabym charakterze, co warunkuje – odpowiednio – transfer wiedzy cichej i dostęp do nowej wiedzy i informacji. Pozyskana wiedza pozwala im na zdobycie nowych i rozbudowę istniejących kompetencji zawodowych i społecznych, a przez to stanowi źródło przewagi konkurencyjnej.

Szybki dostęp do zasobów różnych sieci ma szczególne znaczenie dla startupów i mikroprzedsiębiorców, których sukces jest uzależniony w dużej mierze od zdolności do budowy sieci potencjalnych kooperantów, klientów i przyszłych współpracowników, a w przypadku startupów – potencjalnych inwestorów. Ważną rolę w tym względzie odgrywają organizowane przez biuro coworkingowe imprezy i eventy, które stanowią okazję

do poznania nowych ludzi i wymiany poglądów. Istotne znaczenie ma także niezobowiązująca, swobodna atmosfera, nawet gdy przedmiotem rozmowy są poważne plany o charakterze strategicznym.

Rysunek 1. Funkcje wspólnoty coworkingowej. Źródło: opracowanie własne.

Wspólna tożsamość oraz przynależność do wspólnoty coworkingowej stanowi podstawę silnego zaangażowania we współpracę (Gerdenitsch, Scheel, Andorfer, Korunka). Prowadzi ona do zainicjowania procesów jednostkowego i grupowego uczenia się, u których podstaw leżą główne procesy z udziałem wiedzy. Istotne znaczenie ma przy tym fakt, że nowa wiedza podlega szybkiej dyfuzji i weryfikacji w czasie rzeczywistym, przez co rośnie jej wartość aplikacyjna.

Transfer wiedzy ma przeważnie miejsce pomiędzy coworkerami oraz coworkerami i interesariuszami zewnętrznymi w ramach spontanicznie powstałych sieci wiedzy (Schürmann, 2013, p. 44). Niekiedy odbywa się on w ramach odpłatnych lub darmowych seminariów i warsztatów prowadzonych często przez samych coworkerów (np. w Google Campus w Londynie organizowanych jest rocznie 450 warsztatów). Dzięki temu można się szybko nabyć umiejętności przydatne w pracy nad własnymi projektami.

Ważną rolę w rozwoju i dystrybucji wiedzy odgrywa kultura otwartości i zaufania, którą – jak wcześniej wspomniano – we wspólnocie coworkingowej charakteryzuje otwartość na innych, życzliwość i chęć niesienia pomocy. Coworkerzy nie boją się poprosić kolegów o pomoc

w rozwiązaniu problemów, czy też o ocenę własnych pomysłów. Wiedzą, że ich prośba zostanie potraktowana poważnie i uzyskają szybko rzeczową odpowiedź, która może pomoże rozwiązać ich problem, ulepszyć przedstawiony pomysł lub stać się zaczynem nowej idei.

Wspólnota coworkingowa wspomaga nie tylko transfer wiedzy, ale także jej implementację. Wynika to przede wszystkim z faktu, że nowa wiedza podlega przefiltrowaniu i weryfikacji w czasie rzeczywistym. W celu wspierania konkretnych inicjatyw i projektów wiele biur coworkingowych organizuje warsztaty, wykłady oraz zapewnia usługi coachingowe. Przykładowo londyńska sieć coworkingowa HUB organizuje specjalne imprezy dedykowane startupom, takie jak: *Kickstart-Programme* oraz *StartUp Weekend*. Podobnie fiński cowork uniwersytecki Startup Sauna przygotowuje eventy startupowe *Summer of Startups* oraz *Startup-Speed-Dating*.

Młodzi wyróżniający przedsiębiorcy mający bardzo obiecujące pomysły biznesowe mogą liczyć na nagrody i związane z nimi wsparcie finansowe. W londyńskim HUB ma to przykładowo miejsce w ramach programu *HUB Fellowship*. W *betahaus* podobną rolę odgrywa program *Betapitch*, a w startupie *Sauna* najlepsi absolwenci wygrywają pobyt w Dolinie Krzemowej.

Coworking wspomaga rozwój przedsiębiorstwa w każdej fazie jego cyklu życia. Dotyczy to w szczególności narodzin organizacji i następującej po niej fazy wczesnego rozwoju, ważnych przede wszystkim z komercyjnego punktu widzenia. Coworking pozwala na zbudowanie rozległej sieci społecznej, zapewnia wysoki transfer wiedzy oraz niskie koszty funkcjonowania. Dodatkowo innowacyjny klimat motywuje młodych przedsiębiorców otoczonych przez podobnie myślące jednostki do realizacji własnych pomysłów biznesowych.

Sukces startupów takich jak: *Coffee Circle*¹⁶, *Ovelin*¹⁷ czy *Urban Farmers*¹⁸ pokazuje, że coworking skutecznie wspiera innowacyjność. Pomysł założenia wspomnianych startupów narodził się w coworku. Wspólnota coworkingowa wsparła je także skutecznie pod względem merytorycznym i finansowym, tak że po zakończeniu fazy wczesnego rozwoju były one gotowe do opuszczenia coworkingu i samodzielnego funkcjonowania według przyjętego modelu biznesowego. Po usamodzielnieniu się wymienione przedsiębiorstwa nie zerwały więzów z macierzystymi coworkami. Dzięki temu mogły nadal czerpać korzyści z kapitału innowacyjności wspólnoty coworkingowej oraz rekrutować kandydatów do pracy spośród jej członków oferując w zamian swoje doświadczenie i wiedzę.

¹⁶ <https://www.gruenderszene.de/datenbank/unternehmen/coffee-circle>.

¹⁷ <http://startupsauna.com/startup/yousician-previously-ovelin>.

¹⁸ <https://urbanfarmers.com/company>.

5. Rodzaje i formy coworków

Klasyfikacja coworków jest znacznie utrudniona ze względu na ich duże zróżnicowanie. Istniejące coworki można podzielić ze względu na następujące kryteria (Schürmann, 2013, p. 38):^{19, 20, 21, 22}

- wielkości,
- afiliacji,
- trwałości.

Ze względu na wielkość wyróżnia się coworki duże i średnie oraz małe. Duże i średnie coworki to biura oferujące miejsce do pracy dla co najmniej 40 coworkerów²³. Do tej kategorii należą giganci w branży, jak np. wspomniany berliński cowork *betahaus*²⁴, *tech hub*²⁵, czy londyńska sieć coworkingowa *The Hub*²⁶. Przykładem polskiej sieci coworkingowej jest *Business Link*. Dysponuje ona 12 biurami coworkingowymi na terenie całego kraju o łącznej powierzchni 13 645 m², oferującymi 360 miejsc coworkingowych, 306 biurek dedykowanych, 22 sal konferencyjnych i 70 sal spotkań w atrakcyjnych miejscach w całej Polsce (m.in. na stadionie PGE Narodowy)²⁷.

Duże i średnie coworki są najczęściej wybierane przez:

- specjalistów pracujących nad własnymi projektami, szukających taniego miejsca pracy, takich jak *plug'n'play workers*²⁸, czy *indie workers*²⁹,
- jednoosobowe firmy prowadzące sklepy internetowe na przykład w związku z koniecznością posiadania adresu wirtualnego,
- jednoosobowe firmy lub mikroprzedsiębiorców potrzebujących miejsca spotkań z potencjalnymi klientami biznesowymi,
- nomadów cyfrowych często zmieniających miejsce pracy³⁰.

Za małe biura coworkingowe uważa się coworki oferujące 10-15 miejsc pracy. W odróżnieniu od dużych i średnich w małych coworkach główny nacisk kładzie się na wytworzenie poczucia przynależności do wspólnoty. Panuje w nich niezobowiązująca atmosfera, a coworkerzy nie tylko pracują nad własnymi projektami, ale pomagają sobie wzajemnie w rozwiązywaniu problemów. Są one najczęściej wybierane przez osoby ceniące

¹⁹ <http://becomenomad.com/different-coworking-types>.

²⁰ <https://cowork22.com/the-9-types-of-coworking-spaces>.

²¹ <http://spare-desks.com/blog/different-types-of-coworking-spaces>.

²² <http://www.deskmag.com/en/coworking-spaces>.

²³ The 2011 Global Coworking Survey, <http://reseau.fing.org/file/download/128857>.

²⁴ <https://www.betahaus.com>.

²⁵ <https://www.techhub.com>.

²⁶ <http://www.deskmag.com/de/globale-coworking-space-netzwerke-206>.

²⁷ <http://blpoland.com>.

²⁸ Plug'n'play worker, plug'n'play employee – doświadczony pracownik niewymagający szkolenia, najczęściej specjalista samodzielnie pracujący lub kierujący projektem – przyp. autora.

²⁹ Indie worker – osoba fizyczna podejmuje działalność gospodarczą na własny rachunek – przyp. autora.

³⁰ <https://www.theblondtravels.com/pl/cyfrowy-nomada>.

silne więzi społeczne lubiące pracować w grupie przy zachowaniu własnej autonomii, a także niedoświadczonych coworkerów, którzy szukają wsparcia ze strony bardziej doświadczonych kolegów. Gęste i intensywne relacje pomiędzy coworkerami, a także panująca kultura otwartości i zaufania wspomagają transfer wiedzy. Sprzyja to pracy nad nowymi pomysłami biznesowymi. W ten sposób małe coworki stają się katalizatorem dla młodych przedsiębiorców i ich startupów (Spinuzzi, 2015). Przykładem tego typu coworkingowego w Polsce jest Coworking #Krzywa12 w Katowicach. Zdaniem pracujących tam coworkerów główną zaletą tego miejsca są ludzie, którzy pomimo, że posiadają swoje własne projekty i firmy, tworzą jeden wielki zgrany zespół, który zawsze jest gotów pomagać³¹.

Ze względu na kryterium afiliacji można wyróżnić coworki korporacyjne, uniwersyteckie i prywatne.

Coraz więcej wielkich przedsiębiorstw zaczyna postrzegać coworking jako wartościowe uzupełnienie tradycyjnych form pracy, przede wszystkim w obszarze badań i rozwoju. Można przy tym zauważyć dwa przeciwstawne podejścia do coworkingu. Pierwsze z nich zakłada, że cowork jest tworzony wyłącznie dla własnych pracowników, natomiast w drugim przyjmuje się, że pomieszczenia coworkingowe są również udostępniane zewnętrznym coworkerom z przedsiębiorstw partnerskich oraz innym zainteresowanym osobom. Przykładem tego drugiego podejścia jest wspomniany wcześniej cowork *Network Orange Coworking Space* w Toronto, sponsorowany przez bank ING Direct Bank. Stanowi on element nowej strategii biznesowej banku, w której cowork jest częścią centrum spotkań klientów banku, lokalnego biznesu i przedsiębiorców³². Jest on miejscem pracy niezależnych biznesmenów reprezentujących różne gałęzie przemysłu, którzy mogą pracować nad swoimi pomysłami jako część wspólnoty coworkingowej, a w razie potrzeby skorzystać z fachowej porady doradców ING³³.

Jak wcześniej wspomniano coworkingi stanowią rynek wymiany i implementacji wiedzy. Tym samym stanowią one łącznik pomiędzy teorią i praktyką. Jest to szczególnie atrakcyjne dla szkół wyższych (uniwersytetów), którym często zarzuca się, że rozwijana przez nie wiedza jest nadmiernie teoretyczna i słabo powiązana z praktyką. Szkoły wyższe mogą występować w roli prowadzącego lub partnera centrum coworkingowego. Najbardziej znanym przykładem tego typu przestrzeni coworkingowej jest startup *Sauna* w Helsinkach, projekt zainicjowany przez studentów Uniwersytetu w Aalto. Inne przykłady to *Reynolds School of Journalism* partner biura *Coworking Space Reno Collective* (USA), czy też *Eberhard-Karls-Universität* w Tybindze (RFN), który na swoim terenie otworzył własne centrum coworkingowe. Tego typu struktury posiadają duży potencjał rozwoju oraz narzędzia

³¹ <http://coworking.krzywa12.pl>.

³² <http://www.orangecoworking.com/en/about>.

³³ <http://www.newswire.ca/news-releases/ing-direct-opens-new-space-in-the-heart-of-downtown-toronto-508091631.html>.

umożliwiający tworzenie i rozwój nowych, innowacyjnych rozwiązań produktowych, procesowych i organizacyjnych.

Ostatnia kategoria coworków ze względu na kryterium afiliacji to biura prowadzone przez osoby prywatne. Ich przykładem jest przedstawiony uprzednio cowork #Krzywa12 w Katowicach.

Ze względu na trwałość można wyróżnić stałe i tymczasowe biura coworkingowe. Mianem tymczasowych określa się takie coworki, które funkcjonują wyłącznie przez określony czas. Stanowią one swoiste laboratorium doświadczalne dla przyszłego coworku. W niektórych wypadkach tymczasowe coworki są tworzone intencjonalnie przez organizacja dla realizacji określonego projektu. Zaletą tego rozwiązania jest fakt, że w pracach nad projektem oprócz pracowników pochodzących z własnego przedsiębiorstwa mogą uczestniczyć eksperci zewnętrzni. Przykładem takiego coworku jest startup prowadzony w Zurichu przez szwajcarską kolej federalną³⁴. Jego celem jest rozwój nowych technologii i usług zwiększających atrakcyjność kolei dla klientów oraz zdobycie nowych rynków. Innym przykładem są biura coworkingowe otwierane przez osoby prywatne, organizacje i instytucje w czasowo niewykorzystywanych pomieszczeniach³⁵.

Poza wymienionymi rodzajami coworków można wyróżnić struktury, stanowiące specjalne formy coworkingu, takie jak: *jellies*, *barcamps* oraz *nomad coworking*.

Jellies to forma tymczasowego coworkingu. Nazywana także pracą ad-hoc lub tymczasową (*ang.* casual working)³⁶. Nazwa pochodzi od cukierków z galaretki serwowanych w trakcie spotkań, podczas których można stworzyć coś kreatywnego. Mogą one mieć miejsce w środowisku wirtualnym i rzeczywistym, w tymczasowym lub istniejącym na stałe coworkingu, spontanicznie lub regularnie. Celem spotkania przedstawicieli wolnych zawodów, osób wykonujących pracę w domu i mikroprzedsiębiorców jest oderwanie się od tradycyjnego miejsca pracy, spotkanie nowych ludzi i wspólna praca. *Jellies* stanowią połączenie pracy, rozmów, porównywania pomysłów, udzielania rad i pomocy, a czasem współpracy w tworzeniu nowych rozwiązań³⁷.

Barcamps to nowa, wyrosła na gruncie coworkingu forma seminariów i/lub warsztatów³⁸. W przeciwieństwie do tradycyjnej formy tego typu zajęć *barcamps* charakteryzuje niska strukturyzacja. Decyzja o ich tematyce i przebiegu jest zazwyczaj podejmowana przez uczestników. Służą one wymianie wiedzy i mają pomóc ich uczestnikom w przedyskutowaniu ich pomysłów biznesowych lub uczeniu się od innych uczestników *barcampów*³⁹.

³⁴ <https://company.sbb.ch/de/sbb-als-geschaeftpartner/vertriebssystemepartner/startup-sbb.html>.

³⁵ Np. Galeria Katowicka oferowała przez pewien czas współdzieloną przestrzeń do pracy, por. <http://galeria.katowicka.eu/aktualnosc/pracownia-kreatywna-nowa-strefa-coworkingu>.

³⁶ <http://wiki.workatjelly.com/w/page/12752597/FrontPage>.

³⁷ <https://www.shareable.net/blog/how-to-jelly-a-guide-to-casual-coworking>.

³⁸ <http://barcamp.org/w/page/402984/FrontPage>.

³⁹ https://en.wikibooks.org/wiki/BarCamp_-_How_to_Run_Your_Own.

Nomad coworking stanowi odejście od siedzenia przy biurku i podjęcie pracy w różnych, najczęściej egzotycznych miejscach na świecie⁴⁰. Cyfrowi nomadzi wyposażeni w laptop, internet i usługi w chmurze podróżują po świecie. Zatrzymują się na nocleg w kwaterze prywatnej, a następnego dnia udają się do najbliższego coworku, aby trochę popracować. Pracują w nim tak długo, jak im jest to wygodnie⁴¹. W przeciwnym razie wyruszają w podróż w poszukiwaniu nowego miejsca do życia i pracy⁴².

6. Podsumowanie

Coworking to nowa forma indywidualnej lub grupowej pracy w wynajętym pomieszczeniu, wykorzystywana głównie przez przedstawicieli wolnych zawodów, pracowników zdalnych, specjalistów realizujących projekty na zlecenie, mikroprzedsiębiorców oraz osób prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą.

Przedstawione w niniejszym artykule rozważania pokazały, że coworking to nie tylko współdzielone miejsce do pracy. Coworking to przede wszystkim wspólnota, środowisko społeczno-kulturowe, stanowiące podstawę interakcji jednostek. Coworkerzy taktują się jak równorzędni partnerzy, którzy w wyniku współdziałania, działając bez presji konkurencyjnej, mogą powiększać indywidualny kapitał ekonomiczny, społeczny i kulturowy w bardziej efektywny i skuteczny sposób, niż gdyby to robili samodzielnie w domu.

To, co odróżnia coworking od innych nowych form pracy to fakt, że pełni on rolę koncentratora sieciowego, interfejsu umożliwiającego połączenie różnych sieci i wypełnienie luk strukturalnych. Zapewnia to coworkerom z jednej strony szeroki dostęp do zasobów różnych sieci, a z drugiej możliwość utrzymywania wielu relacji zarówno o silnym, jak i słabym charakterze, co warunkuje transfer wiedzy cichej i dostęp do nowej wiedzy i informacji. Pozyskana wiedza pozwala im na zdobycie nowych i rozbudowę istniejących kompetencji zawodowych i społecznych, a przez to stanowi źródło przewagi konkurencyjnej.

Wspólnota coworkingowa wspomaga nie tylko rozwój i transfer wiedzy, ale także jej implementację w czasie rzeczywistym. Skalowalność usług oferowanych przez biura coworkingowe powoduje, że stały się one także atrakcyjną alternatywą dla młodych przedsiębiorców pracujących nad innowacyjnymi pomysłami biznesowymi.

⁴⁰ <https://www.travelinglifestyle.net/digital-nomadism-actually>.

⁴¹ <https://nomadlist.com>.

⁴² <https://www.cyfrowinomadzi.pl/digital-nomads-polsku-czyli-porozmawiajmy-o-kosztach>.

Bibliografia

1. Burt, R.S. (1992). *Structural Holes: The Social Structure of Competition*. Cambridge: Harvard University Press.
2. Deskmag 2016 Global Coworking Survey, <http://www.deskmag.com/en/coworking-statistics-all-results-of-the-global-coworking-survey-research-studies-948>, 30.11.2017.
3. Gerdenitsch, C., Scheel, T.E., Andorfer, J., Korunka, Ch. (2016). Coworking Spaces: A Source of Social Support for Independent Professionals. *Frontiers in Psychology*, 7, 581, <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.201600581/full>, 30.11.2017.
4. <http://barcamp.org/w/page/402984/FrontPage>, 30.11.2017.
5. <http://becomenomad.com/different-coworking-types>, 30.11.2017.
6. <http://blog.bieurco.pl/2013/09/historia-coworkingu.html>, 30.11.2017.
7. <http://blpoland.com>, 30.11.2017.
8. http://codinginparadise.org/ebooks/html/blog/start_of_coworking.html, 30.11.2017.
9. <http://coworking.krzywa12.pl>, 30.11.2017.
10. <http://galeriakatowicka.eu/aktualnosc/pracownia-kreatywna-nowa-strefa-coworkingu>, 30.11.2017.
11. <http://spare-desks.com/blog/different-types-of-coworking-spaces>, 30.11.2017.
12. <http://startupsauna.com/startup/yousician-previously-ovelin>, 30.11.2017.
13. <http://wiki.coworking.org>, 30.11.2017.
14. <http://wiki.coworking.org/w/page/68852527/History%20of%20Coworking%20-%20a%20timeline>, 30.11.2017.
15. <http://wiki.workatjelly.com/w/page/12752597/FrontPage>, 30.11.2017.
16. <http://www.coworkingpoland.pl/mapa-coworkingu-w-polsce>, 30.11.2017.
17. <http://www.deskmag.com/de/globale-coworking-space-netzwerke-206>, 30.11.2017.
18. <http://www.deskmag.com/en/coworking-library-studies-881>, 30.11.2017.
19. <http://www.deskmag.com/en/coworking-spaces>, 30.11.2017.
20. <http://www.deskmag.com/en/coworking-spaces-operated-by-corporations-765/2>, 30.11.2017.
21. <http://www.newswire.ca/news-releases/ing-direct-opens-new-space-in-the-heart-of-downtown-toronto-508091631.html>, 30.11.2017.
22. <http://www.orange coworking.com/en/about>, 30.11.2017.
23. <https://benrmatthews.com/freelance-statistics>, 30.11.2017.
24. <https://company.sbb.ch/de/sbb-als-geschaeftpartner/vertriebssystemepartner/startup-sbb.html>, 30.11.2017.
25. <https://cowork22.com/the-9-types-of-coworking-spaces>, 30.11.2017.
26. https://en.wikibooks.org/wiki/BarCamp_-_How_to_Run_Your_Own, 30.11.2017.
27. <https://nomadlist.com>, 30.11.2017.

28. <https://qz.com/472248/contingent-workers-now-make-up-34-of-the-us-labor-force>, 30.11.2017.
29. <https://urbanfarmers.com/company>, 30.11.2017.
30. <https://www.betahaus.com>, 30.11.2017.
31. <https://www.cyfrowinomadzi.pl/digital-nomads-polsku-czyli-porozmawiajmy-o-kosztach>, 30.11.2017.
32. <https://www.deepfun.com/the-coworking-connection>, 30.11.2017.
33. <https://www.gruenderszene.de/datenbank/unternehmen/coffee-circle>, 30.11.2017.
34. <https://www.infakt.pl/blog/coworking-w-polsce-2011>, 30.11.2017.
35. <https://www.shareable.net/blog/how-to-jelly-a-guide-to-casual-coworking>, 30.11.2017.
36. <https://www.techhub.com>, 30.11.2017.
37. <https://www.theblondtravels.com/pl/cyfrowy-nomada>, 30.11.2017.
38. <https://www.travelinglifestyle.net/digital-nomadism-actually>, 30.11.2017.
39. <https://www2.staffingindustry.com/eng/Editorial/Daily-News/EU-Number-of-freelancers-grows-by-24-in-7-years-38211>, 30.11.2017.
40. Schürmann. M. (2013). *Coworking Space. Geschäftsmodell für Entrepreneure und Wissensarbeiter*. Wiesbaden: Springer Fachmedien.
41. Spinuzzi, C. (2015). *All Edge. Inside the New Workplace Networks*. Chicago-London: The University of Chicago Press.
42. *The 2011 Global Coworking Survey*, <http://reseau.fing.org/file/download/128857>, 30.11.2017.
43. Wittel, A. Towards a network sociality. *Theory, Culture and Society*, 18, 6.